Tko nas je zadužio?

Predizborno ludilo „iznjedrilo“ je mnoge usporedbe na relaciji „lijeve“ i „desne“ opcije kako bi, zagovornici jedne od opcija, dokazali da je njihov kandidat ili kandidatkinja više hrvatska od one druge. U priču se je uključila usporedba kretanja veličine javnog duga. Tako je predizborna kampanja postala utakmica tko će baciti više blata. Pri tome autore tih i takvih napisa ne zanima što govore krivo. Ali, koga briga što je istina? Valja jasno kazati kako kretanje javnog duga ne pokazuje baš ništa.

Svi imaju stav o ekonomskoj politici. Svi sve znaju. Za takvo stanje krivi smo mi ekonomisti jer, da bi se svidjeli, dopuštamo da se u našem prisustvu pričaju priče koje ne odgovaraju činjenicama. Ukratko, glede javnog duga napisao sam više radova. Moje knjige „Dobitnici i gubitnici“ i „Porezna reforma i hrvatska kriza“ jasno i precizno pokazuju i dokazuju kako je potrebno imati cjelinu kako bi se dijagnosticirao neki ekonomski problem. Posebno sam analizirao kretanje javnog duga u Hrvatskoj, te Eurozoni, Grčkoj, Njemačkoj i Sloveniji. Analiza je pokazala kako zemlje koje bilježe suficit robne razmjene s inozemstvom izvoze izravne poreze, dok zemlje koje bilježe deficit robne razmjene bilježe povećanje poreznih prihoda poreza na potrošnju. Prvi su dobitnici a drugi gubitnici. Na ovim stranicama je moguće naći skraćeni pregled moje analize i nalaza pod nazivom „Winners and Losers“.

Zašto nam podatak o kretanju javnog duga ne pokazuje koja nas je vlada više zadužila? Slijedi pojednostavljena interpretacija.

Ukoliko uvezete robe za milijardu kuna država će povećati svoje porezne prihode za 250 milijuna kuna temeljem PDV-a. Tako država „zarađuje“ putem deficita robne razmjene. Da je kojim slučajem Hrvatska izvezla milijardu kuna „izgubila“ bi 250 milijuna kuna poreznih prihoda. Prema tome, da nije bilo deficita robne razmjene s inozemstvom država bi se morala zadužiti za 250 milijuna kuna. Samo zahvaljujući deficitu robne razmjene s inozemstvom ona je osigurala dodatne porezne prihode od 250 milijuna kuna. Povećanje deficita robne razmjene povećava inozemni dug za cijelu milijardu kuna. Tako kad se raspravlja o javnom dugu nije moguće izostaviti kretanje inozemnog duga.

Povećanje javnog duga nije popularno jer je vidljiva neodgovorna rastrošnost države. Daleko je jednostavnije povećati inozemni dug. Čitatelja podsjećam kako je u vrijeme Ivice Račana udvostručen inozemni dug. Premijer Sanader ga je dodatno udvostručio. Kad je došla kriza dao je ostavku jer priča dodatnog zaduživanja više nije „pila vodu“. Jadranka Kosor i Zoran Milanović su morali povećati poreze kako bi ispunili obveze prema proračunskim korisnicima. Koju i kakvu su politiku provodili pojedini premijeri (aproksimativno) može se utvrditi tako da se zbroje prihodi i rashodi državnog proračuna i tako dobiveni zbroj podijeli s kretanjem BDP-a.

Na kraju, moja rasprava ima za cilj upozoriti čitatelje mojih stranica i kolege ekonomiste, kojima javne financije nisu bazna disciplina , kako su sve vlade imale svoje priče koje su nas dovele u ovo tragično stanje iz kojeg, očito, ne želimo izići.